

ALS DE DOOD VOOR DE DOOD

Als bioloog ben je al gauw geneigd te zeggen dat de dood bij het leven hoort. Een nuchtere constatering die weinig speling laat voor emotionele beschouwingen. In de natuur is het de praktijk van alle dag dat dieren sterven, al dan niet vrijwillig, met of zonder veel lijden. De dood wordt door beroepsbiologen gepromoot en het aantal publicaties over het thema is stijgende. Recentelijk verschenen werken als *Leven na de dood* van Gerard Stout en *Dood doet leven* van Ruud Lardinois. Maar wordt deze zienswijze wel breed gedragen?

Het is in vrijwel alle lagen van de bevolking een geaccepteerd gegeven dat een Leeuw op de Afrikaanse savanne jaagt op hongerende Gnoes of dat Aasgieren zich tegoed doen aan een kadaver van een Kaapse buffel. Maar dat is dan ook geromantiseerde informatie die we binnen krijgen via Discovery, Animal Planet of National Geographic.

Hoe anders wordt het als het gaat over het natuurbeheer met hulp van grote grazers in ons eigen landje. Sinds Staatsbosbeheer in de Oostvaardersplassen bewust Edelherten, Konikpaarden en Heckrunderen 's winters aan hun lot over laat is half Nederland van slag en worden zelfs kamerdebatten over deze maatregel gevoerd. Mensen zijn verontwaardigd over zoveel dierenleed en politici discussiëren in de kamer over het gevoerde beheer. Dat is op zich niet verkeerd, maar je zou wat méér kennis verwachten dan de inzichten die men in de vorige eeuw bij Rien Poortvliet heeft opgedaan. Het wordt in dat verband tijd dat beleidsmakers weer eens met verstand van zaken gaan 'vooruit zien', want daarop was 'regeren' toch gebaseerd? Ondanks alle maatschappelijke weerstand is het goed dat Staatsbosbeheer de gekozen weg vervolgt om via dichtheidafhankelijke regulatie en voedselschaarste het aantal grote grazers te beperken.

Wat het zo moeilijk maakt voor de Stads- en TV-mens is de status van de grote grazers. De dieren staan dichtbij de (kinder)boerderijen worden dus met huisdieren vergeleken. De dood wordt aangrijpend naarmate hij dichterbij in de buurt komt. Deels debet aan de verminderde doodsacceptatie zijn de moderne communicatiemiddelen. Tot en met de Tweede Wereldoorlog telde een mensenleven minder dan nu. Men offerde zich gemakkelijker op voor een ideaal. Kruisridders trokken bevlogen naar het Heilige Land, Franse en Duitse soldaten marcheerden fluitend naar de loopgraven in Noord-Frankrijk. Pas toen de televisie verslag deed van de oorlog in Vietnam veranderde de publieke opinie en kreeg men een beeld van de werkelijkheid. Sinds die tijd heeft de Europeaan geen zin meer in oorlog. Het pacifisme viert

hoogtij en is van de medemens overgeslagen naar het huisdier.

De dierenwereld zelf heeft aanzienlijk minder moeite met doodgaan dan de mens. Dat zit zoals we allen weten in de evolutie verankerd. Kent de mens dan in tegenstelling tot het dier géén mechanismen voor aantalsregulatie? Door een betere gezondheidszorg en voedselvoorziening wordt de mens ouder en vult hij de continenten meer en meer. Een probleem? Niet voor de rasoptimisten die gokken op de menselijke intelligentie. Volgens de Engelse gedragspsycholoog Simon Reader kan intelligentie de overlevingskansen op sommige fronten zeker verbeteren, maar op andere fronten juist verslechteren. 'Mathematische modellen laten zien dat de variatie in de omgeving een sleutelrol speelt. Als de omgeving nauwelijks verandert doet een organisme er goed aan om terug te vallen op automatismen. Bij een

matig veranderende omgeving blijkt van elkaar leren de ideale tactiek. Bij snelle veranderingen werkt individueel leren het best'. Uit de toenemende individualisering van de maatschappij blijkt dat de meesten van ons zich al redelijk in dit model hebben gevoegd. Maar redt dit de mensheid van de ondergang?

In theorie zou de huidige herseninhoud (1200 cc) kunnen doorgroeien tot 3500 cc. Daarbij past een lichaamsgewicht van 120 kg. Dat laatste heeft men in de westerse wereld wel ongeveer bereikt, maar de evolutie van het brein staat al ongeveer 100.000 jaar stil. De primitieve jager uit de Steentijd was vrijwel even intelligent als de moderne mens. De spectaculaire vooruitgang die we de laatste 50.000 jaar hebben geboekt is het gevolg van een culturele (r)evolutie. De ontwikkeling van taal en schrift heeft grote invloed gehad op dit proces. Berekeningen wijzen uit dat de culturele en technologische evolutie ongeveer 10.000 keer zo snel verlopen als de biologische evolutie. Houdt het lichaam alle hypes die we ons maatschappelijk laten opleggen nog wel bij? Lijdt dit niet tot kortsluiting of tot een afhaakproblematiek omdat we het allemaal niet meer kunnen bevatten? Troost u, ook het huidige brein heeft nog ruimte om een en ander te kunnen opvangen.

De oplossing is om de mens weer rustig biologisch te leren sterven, ervaring te laten opdoen met de dood. Daarbij op overdrachtelijk vlak in te zetten op culturele en geestelijke verworvenheden. De lichamelijke dood is, hoe jammer voor sommigen ook, voornamelijk een gegeven. Net zoals het feit dat in de komende eeuw de ontwikkelingen op deze aardbol nog sneller zullen gaan.